

Ngày Xanh Xưa Xanh Biết Bao Nhiêu?

Phòng 10, Khu ED, Nhà Tù Chí Hoà, anh bạn tù nói:

- Ngày ông mới vô biệt giam, tôi ở Phòng 3. Biết ông là văn sĩ, bọn tôi mong khi ông ra biệt giam ông vô Phòng 3, ông kể chuyện cho chúng tôi nghe.

Phòng 3 và phòng biệt giam anh bạn tù nói đây là phòng biệt giam và Phòng Tù Số 3 ở Nhà Tù Số 4 Phan Đăng Lưu, Trung Tâm Thẩm Vấn Nhân Dân của Sở Công An Thành Hồ. Anh bạn nói tiếp:

- Khi ông từ biệt giam ra, ông vào phòng khác. Bọn tôi thất vọng. Tôi sang đây trước ông. May cho tôi là sang đây ông vào phòng này, tôi có số được ông kể chuyện cho nghe.

Mang danh văn sĩ, vào phòng tù, được anh em tù yêu cầu, tôi gồng mình lên kể chuyện cho anh em nghe. Không biết người tù nào bày ra chuyện tối tối một người tù kể chuyện cho anh em tù nghe. Những năm 1977, 1978 lần thứ nhất tôi vào tù, trong Nhà Tù Số 4 Phan Đăng Lưu chưa có chuyện Chiếu Phim. Những năm ấy bọn Cai Tù kiểm soát người tù rất gắt, chúng trừng phạt người tù rất nặng tay. Buổi tối trong những phòng tù, bọn Cai Tù không chấp nhận việc một người tù kể chuyện cho anh em tù đỡ buồn. Chúng thường nói:

- Các anh vào đây để cải tạo. Các anh phải suy nghĩ về những tội các anh phạm. Suy nghĩ và sửa đổi để trở thành người tốt.

Một người tù nào đó đặt tên cho những buổi kể chuyện trong tù buổi tối là “chiếu phim.” Trong 5 năm tù của tôi ở Nhà Tù Số 4 Phan Đăng Lưu và Nhà Tù Chí Hòa – những năm từ 1984 đến 1989 – tôi chiếu phim một không nghỉ.

Từ 7 giờ tối trong những phòng tù Chí Hoà chỉ có một bóng đèn điện vàng, phòng không đủ sáng, người tù không còn đánh cờ, chơi domino được, họ chơi cờ, domino cả ngày cũng đã chán. Không phải tất cả những người tù trong phòng đều đánh cờ hay chơi domino. Năm buồn, anh em tù thường nghĩ vẩn vơ. Tất nhiên họ toàn nghĩ những chuyện buồn. Anh em cần có một người kể chuyện để nghe cho đầu óc khỏi bị mệ vì suy nghĩ. Truyện kể hay càng tốt, truyện kể dở cũng chẳng sao. Hai nửa cả phòng phải giữ yên lặng khi có người chiếu phim. Phòng tù đông người, ồn ào, láo nháo từ 6 giờ sáng đến 6 giờ tối, buổi tối người tù cần yên lặng. Giờ chiếu phim là giờ êm đềm nhất trong một ngày của người tù.

Tôi đã kể những truyện Đờ Long, Thiên Long Bát Bộ, Tam Quốc Chí, Kiều, Võ Tòng đả hổ, Võ Tòng sát tẩu...v...v... Tôi kể những truyện tiểu thuyết tôi phóng tác: Như Chuyện Thần Tiên, Tiếng Ca Cá Sấu, Người Yêu, Người Giết...v...v... Tôi kể những truyện phim tôi đã xem: Vacances Romaine, Vertigo, Romeo và Juliette, Truyện Tình Nàng Esmeralda và Anh Bướm Quasimodo – Anh Quasimodo của Nhà Thờ Notre Dame ở Paris có cái bướm trên lưng, anh là Anh Bướm. Một trong những truyện phim tôi nhớ lại, tôi kể trong tù cho anh em tù nghe làm tôi xúc động.

Bộ phim gợi cho tôi nhớ những ngày xanh xưa của tôi, những năm tôi mười tám, hai mươi tuổi. Tôi xem phim ấy năm tôi 18 tuổi ở Rạp Cinéma Ciro's, Hà Nội.

Năm 1950 khi tôi từ vùng kháng chiến Bắc Ninh-Bắc Giang – tiếng Việt Minh là Bắc Bắc – trở về Hà Nội. Hà Nội có thêm 3 rạp xi-nê: Rạp Ciro's, Rạp Porte d'Or trong toà nhà Tù Lầu Đông Hưng Viên, và rạp Trung Quốc ở Hàng Bạc.

Rạp Ciro's nhỏ, xinh, hiện đại, máy chiếu phim mới, chiếu toàn phim MGM: Metro-Goldwyn-Mayer. Hình như ở Hollywood những năm 1950-1960 có NightClub Ciro's. Năm 1950 tôi xem phim *Green Dolphin Street* ở Ciro's Hà Nội. Hôm nay, 63 năm sau ngày tôi xem

phim *Green Dolphin Street* ở Hà Nội, sống ở Virginia, Kỳ Hoa, nhớ những ngày xanh xưa, tôi kể chuyện phim *Green Dolphin Street*.

Phim đen trắng, nói tiếng Mỹ, phụ đề chữ Pháp. Năm 1950 tôi xem phim mà không hiểu cốt truyện, tôi chỉ cảm thấy *Green Dolphin Street* là một phim hay, phim do Lana Turner, Richard Hart, Van Heflin và Donna Reed trong bốn vai chính. Tôi cảm mến cô đào Donna Reed, tôi cảm thương nữ nhân vật Marguerit trong phim – Marguerit do Donna Reed diễn. Donna Reed chuyên giữ vai phụ, nàng là cô gái bán Bar yêu chàng quân nhân Montgomery Cliff trong phim *From Here to Eternity*.

Với tôi, Phim Xi-nê phải là phim Đen Trắng mới Hay, mới thật có Nghệ Thuật. Phim Màu làm người xem choá mắt. *Toute la ville danse, La Valse dans l'ombre, Vacances Romaine, Tant qu'il y aura des hommes, Le Bossu de Notre Dame* với hai diễn viên Charles Laughton, Maureen O'Hara, là những phim Đen Trắng. Tôi vào Internet tìm Truyện Phim *Green Dolphin Street*. Phim làm theo tiểu thuyết của Nữ văn sĩ Elizabeth Goudge. Bà là người Anh, sinh năm 1900, mất năm 1984, cuộc Tình ở *Đường Cây Dolphin Xanh* xảy ra khoảng năm 1910:

Nàng Sophie yêu chàng Edmund, nhưng nàng bị gia đình gả cho một cậu con nhà giàu. Edmund bỏ thành phố đi xa. Ba mươi năm sau, Edmund trở về thành phố cũ với con trai của ông – nam diễn viên William Hart – nay Sophie có hai cô con gái: Marguerit – Donna Reed – và Marian – Lana Turner. Hai gia đình ở gần nhà nhau, đi lại với nhau khá thân. William – Richard Hart – đẹp trai, học thức. Hai chị em Marguerit, Marian cùng yêu William. William yêu Marguerit.

Trong tình có anh thợ mộc Timothy – Van Heflin – Timothy yêu Marian. Anh can tội lỡ tay đánh chết người. Edmund, ông bố của William, giúp phương tiện cho Timothy trốn sang nước New Zealand. William nhập ngũ, vào Hải quân. Không chịu nổi đời sống trong quân ngũ, chàng đào ngũ. Chàng cũng trốn sang New Zealand. Chàng gặp lại Timothy ở New Zealand. Timothy đưa William về sống chung, họ mở một tiệm buôn.

Trong một đêm buồn, William say rượu. Trong cơn say chàng viết thư cho ông bố của Marguerit, thư chàng viết chàng yêu con gái ông, chàng xin ông cho Marguerit sang New Zealand với chàng. Nhưng chàng lẫn lộn tên hai chị em, thay vì xin Marguerit làm vợ, chàng xin Marian. Chàng viết tên Marian trong thư. Thảm kịch diễn ra khi Marian đến New Zealand. Chỉ sau ít ngày Marian biết William không yêu nàng, William yêu Marguerit, chị nàng. Nàng biết William đã lộn tên hai chị em. Timothy thầm yêu Marian nhưng nay nàng là vợ William. Timothy đau khổ vì anh biết Marian yêu William. Cả ba người cùng đau khổ.

Cả bốn người cùng đau khổ.. Marguerit đau khổ khi người nàng yêu không xin cưới nàng mà xin cưới cô em nàng. Một chiều nàng trở lại bãi biển nơi nàng và người nàng yêu từng đến chơi. Bãi biển có một hang núi, Trong hang có một cái vòm như cái giếng, người ta có thể bám vào vách giếng đá mà trèo lên đỉnh núi. Trên đỉnh núi có một Viện Nữ Tu. Marguerit đi lang thang trên bãi biển. Thủy triều lên mà nàng không biết. Nước biển dâng ngập lối nàng trở về thành phố. Nàng chạy vào hang núi. Nước biển cũng dâng lên trong vòm hang. Marguerit phải bám vào những mấu đá trèo lên cao để không bị nước biển dâng chìm chết. Vách giếng quá cao. Những mấu đá sắc làm hai bàn tay nàng chảy máu. Quá mệt và tuyệt vọng, Marguerit định buông tay. Cùng lúc ấy nàng nghe tiếng hát huyền diệu như tiếng ca của những thiên thần từ miệng giếng cao trên kia vọng xuống.

Marguerit cố sức trèo lên. Miệng giếng đá ở trong sân Nữ Tu Viện, Các nữ tu đọc Kinh Cầu và hát Thánh Ca trong sân. Một nữ tu nhìn thấy bàn tay đầm máu của Marguerit đưa lên trên thành đá miệng giếng.

o o o

Ở Phòng 10 Nhà Tù Chí Hoà đêm tôi nằm nhớ lại truyện phim *Green Dolphin Street*. Tôi phóng tác, tôi thêm thắt cho truyện thành truyện võ hiệp kiểu Phim Tàu HongKong. Tu Viện trên núi là sơn động của một võ phái toàn là phụ nữ đau khổ vì Tình, một môn phái giống như môn phái của Diệt Tuyệt Sư Thái trong *Đồ Long Đảo Y Thiên Kiếm – Diệt Tuyệt: Thượng Diệt, Hạ Tuyệt*. Người trong võ phái Diệt Tuyệt thù ghét đàn ông. Võ phái trên đỉnh núi trong phim *Green Dolphin* không thù ghét đàn ông, các nàng chỉ tìm sự Quên Lãng. Các nàng phải luyện tập nội công và võ nghệ đủ để có thể xuống núi và trở lên Tu Viện.

Năm tháng qua đã nhiều, hôm nay tôi không nhớ đoạn kết Truyện Phim Green Dolphin Street tôi kể trong phòng tù Chí Hoà ra sao. Truyện phim tóm lược trên Internet không viết rõ đoạn kết. Tôi nhớ 60 năm xưa tôi đến Ciro's xem phim Green Dolphin vào một chiều cuối thu.

Không có gì vô duyên cho bằng việc đi xem xi-nê xuất 2 giờ-4 giờ ở Sài Gòn. 4 giờ từ rạp xi-nê máy lạnh ra, người ta hoa mắt, vàng đầu vì nắng chiều gay gắt của Sài Gòn. Cảm giác thật khó chịu. Muốn được hưởng lại cảm giác khoan khoái khi từ trong rạp xi-nê ẩm ra ngoài trời mát như ở Hà Nội, người ta phải lên Đà Lạt. Ông Thầy dạy tiếng Anh thứ nhất của tôi là Cậu Luận. Tôi gọi ông là Cậu vì ông có họ với tôi. Cậu cháu- thầy trò gặp nhau ở rạp xi-nê, ông bảo tôi:

"Một cái thú ở đời là đi du lịch, đến những thành phố lớn, những cảnh đẹp trên thế giới. Mình không có điều kiện đi du lịch, mình xem xi-nê cũng gần giống như mình đi du lịch."

Ở Hà Nội năm 1950 cậu Luận mở một "cua" dạy tiếng Anh tại nhà. Học trò của cậu chỉ bấy, tám mạng, trong số có Nhân, bạn tôi, và hai chị em Hồng Loan, Hồng Ngọc. Trong rạp Ciro's buổi chiều xưa tôi đến xem phim Green Dolphin Street có Hồng Loan, Hồng Ngọc. Hai nàng đi xem xi-nê với nhau, Hai nàng không đi xem xi-nê với tôi. Tôi chỉ là kẻ được ngồi chung trong một rạp xi-nê ở Hà Nội xanh xưa với hai nàng trong khoảng 2 giờ đồng hồ. Hai chị em cùng đẹp. Hồng Ngọc là vợ một sĩ quan, ông là Đại Tá năm 1975, Hồng Loan lấy chồng Mỹ từ những năm 1960. Nàng ở Virginia. Có lần qua phone nàng mời vợ chồng tôi đến ăn ở một nhà hàng. Tôi xin lỗi trước lời từ chối. Tôi muốn giữ mãi hình ảnh nàng năm nàng hai mươi tuổi. Nàng là người thiếu nữ đẹp nhất Hà Nội của tôi thời tôi mới lớn. Sau 1954 đôi lần tôi gặp lại nàng ở Sài Gòn, ở Đà Lạt. Nhớ Hồng Loan Hà Nội năm 1950, tôi thắm lời Thơ Vũ Hoàng Chương:

*Phải chăng từ độ ấy quan san
Trời Đất cùng đau nỗi hớp tan.
Riêng có mình Ta phai áo lục.
Mà Em sau trước vẫn hồng nhan.*

Tôi đổi một câu:

Hồng Loan sau trước vẫn Hồng Loan.

o O o

Ngày xanh xưa xanh biết bao nhiêu.

Xanh Xưa
Hoàng Cầm

*Thương em sóng cuốn mà quên
Dọc đê toàn ớt chỉ thiên tía hồng
Đôi ba năm kết một vòng
Vòng cay xé lưỡi
Mắt rờn tuổi mưa
Chợt nghe sông cạn bao giờ
Đắng cay đứng sững mấy bờ nhân duyên
Đáy bùn quấy mạnh ngó sen
Hỡi ơi sông Sở sông Tiền đó chẳng?
Sương mù đóng chắc giá băng
Vùi trong trắng...
Xóa vĩnh hằng thơ ngây
Để em đau nỗi riêng này
Chỉ thiên cứ mọc ngón tay nguyệt thê
Thôi em! Cỏ mịn chân đề
Anh đưa em nhẹ gót về xanh xưa
Chỉ tay xuống đất làm mưa
Mát chân em khỏa lững lờ nguồn xuân*

*Tan rồi hạt bụi ái ân
Vướng mi em một đôi lần... phải không?*

Phim tình cảm thứ hai tôi nhớ năm tôi 18 tuổi tôi xem ở Hà Nội là phim *How Green Was My Valley*. Tên phim tiếng Pháp *Qu'Elle Était Verte Ma Vallée*. Phim đen trắng chiếu trên màn ảnh Rạp Majestic, Hà Nội. Hai vai chính của phim do cô đào Maureen O'Hara và nam diễn viên Walter Pidgeon thủ diễn.

Tôi thấy Maureen O'Hara trên màn ảnh Rạp Xi-nê Majestic Hà Đông năm tôi 10 tuổi. Maureen O'Hara là nàng Esmeralda trong phim *Le Bossu de Notre Dame*. Từ đấy tôi ái mộ nàng. Tôi đến xem phim *How Green Was My Valley* vì trong phim có nàng. Phim làm theo bộ tiểu thuyết cùng tên của Nhà Văn Richard Llewellyn. Bối cảnh của Truyện là một vùng thung lũng xanh trong Xứ Wales. Người kể truyện là một thiếu niên. Năm chú 10 tuổi, vùng quê chú đồi cỏ mượt, cánh đồng, hoa, bướm, chim, trời trong, mây trắng, sông nước xanh ngời. Năm chú hai mươi tuổi, đồng cỏ xanh biến mất, thay vào đó là vùng mỏ than đen sì, bụi bặm. Người ta khai thác mỏ than ở đó, đồi xanh, hoa bướm, chim biến mất.

Cuộc sống đi qua Vùng Xanh với những mất mát: cha mẹ chú thiếu niên qua đời, anh chú có người chết vì tai nạn trong hầm than, các chị chú đi lấy chồng. Cô chị chú lấy chồng nghèo sống vất vả, cô chị chú lấy chồng giàu sống không có hạnh phúc. Chẳng ai được sung sướng. Chú thiếu niên hoài niệm:

*"How green was my Valley that day, green anh bright in the sun."
"Vùng Xanh của tôi ngày ấy xanh biết bao nhiêu, xanh và sáng trong nắng."*

Chú thiếu niên nói câu trên sau khi chú vừa được qua cuộc ái ân thứ nhất.

*"How green was my Valley then, and the Valley of them that have gone."
"Vùng Xanh của tôi ngày ấy xanh biết bao nhiêu,
Vùng Xanh của tôi và Vùng Xanh của những người đã ra đi."*

Chú nói câu trên khi chú sắp bỏ Vùng Xanh bị Tàn Phá để làm cuộc Đi không bao giờ trở lại.

Tôi nhớ cảnh ông Mục sư Walter Pidgeon nói với nàng kiều nữ Maureen O'Hara:

- Anh không thể để em làm vợ anh. Anh nghèo lắm. Anh không thể để em cùng chịu khổ với anh."

Ông Mục sư từ chối Tình Yêu của Người Thiếu nữ yêu ông. Khi nghe câu nói đó tôi mới 18 tuổi, tôi chưa biết gì về đời sống vợ chồng, tôi đã nghĩ: *"Ông này nói kỳ. Lý do không vững. Nàng yêu ông, nàng có quyền làm vợ ông, nàng sẵn sàng chia sẻ khổ cực với ông. Mà đời mục sư có gì khổ cực lắm đâu. Sao ông lại từ chối Tình Yêu của nàng?"*

o O o

Trước 1975 tôi không đọc tiểu thuyết *The Green Dolphin Street*. Tôi có bản tiếng Pháp *Qu'elle était verte ma vallée*, nhưng tôi không đọc.

Năm 2000 ở Kỳ Hoa tôi tìm được quyển *The Green Dolphin Street* trong một tiệm bán đồ cũ của Nhà Thờ. Quyển truyện còn mới giá có 1 đô-la. Nhưng tôi cũng không đọc. Quyển truyện quá dày, quá nhiều trang chữ nhỏ. Tôi đã qua cái tuổi đọc những truyện Mỹ dài. Tôi chắc những ông, những bà tuổi đời như tuổi đời tôi – Bảy Bó, Tám Bó – cũng không còn đọc được những bộ truyện dài.

Bài học Luân Lý Giáo Khoa Thư tôi học được trong phim *Green Dolphin Street* là:

*"Không bao giờ ta viết Thư Tình khi ta đang say rượu."
"Không bao giờ ta viết Thư Tình khi ta đang buồn."
"Không bao giờ ta viết Thư Tình là tốt hơn cả."*

Có một điểm Yếu, Kém trong Truyện *Green Dolphin Street*. Đó là chuyện chàng William viết sai tên người thiếu nữ chàng yêu. Tôi không tin người thanh niên có thể quên tên người yêu của mình. Say rượu, người say

có thể không viết được thư, nhất là thư xin cưới vợ, nhưng người say dù say mấy cũng không lộn tên cô chị ra tên cô em.

o O o

Xanh Xưa.
Hoàng Cầm

*Thôi em! Cỏ mịn chân dề
Anh đưa em nhẹ gót về xanh xưa
Chỉ tay xuống đất làm mưa
Mát chân em khỏa lững lờ nguồn xuân
Tan rồi hạt bụi ái ân
Vương mi em một đôi lần... phải không?*

Tôi đòi một câu:

*"Long lanh giọt lệ ái ân
Hôm nay lại ánh xanh ngân mắt Em.*